

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

และการดำเนินงานของประเทศไทย

เรียบเรียงโดย อูษา กัลลประวิทย์

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) เป็นทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อเป็นกำลังช่วยเหลือภารกิจขององค์การสหประชาชาติในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพที่มั่นคงและยืนนาน แก้ไขปัญหาและจุดอ่อนที่เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งและสงครามทำลายล้าง รวมถึงกลุ่มบุคคลด้านพุทธิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะ นันทนาการ การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม ศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกันร่วมมือกัน แม้ว่าจะแตกต่างกันโดยเชื้อชาติ ภาษา สังคม วัฒนธรรมและระดับการศึกษา

วัตถุประสงค์ของยูเนสโก คือ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างชาติต่างๆ ให้ยอมรับระบบสังคมวัฒนธรรม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ แนวคิด และผลงานทางศิลปะของกันและกัน ขจัดความไม่รู้ในวิถีชีวิตของคนอื่นๆ เนื่องด้วยความไม่รู้เป็นตัวการก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความอยุติธรรม และสงครามระหว่างประเทศในท้ายที่สุด ภารกิจหลักครอบคลุมการส่งเสริมด้านการศึกษา พัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วัฒนธรรมและการสื่อสาร เพื่อประโยชน์ของประเทศสมาชิก มีโครงการหลักซึ่งมุ่งเน้นส่งเสริมความคิด ความรู้สติปัญญาและการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ใน ๓ ด้าน ตามลำดับความสำคัญได้แก่

๑. การศึกษาพื้นฐานสำหรับทุกคนในโลก (อย่างน้อยในระดับประถมศึกษา) ขจัดความไม่รู้หนังสือ จัดบริการการศึกษาแก่ผู้ใหญ่ที่จบชั้นประถมศึกษาแล้ว ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส สตรี เด็ก ชนกลุ่มน้อย คนยากจนทั้งในเมืองและชนบท ส่งเสริมการพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ในการให้การศึกษา
๒. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
๓. อำนวยความสะดวกในการร่วมมือเพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่า

การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการวิจัยเรื่องสารเคมีในผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ จุลชีววิทยา ไบโอสเฟียร์ ส่งเสริมการจัดการและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โดยผ่านเครือข่ายนโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งเอเชีย **ด้านสังคมศาสตร์** ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาวิจัยของสภาในส่วนภูมิภาคด้วยสังคมศาสตร์ และเครือข่ายสารนิเทศของสังคมศาสตร์ งานสำคัญๆ **ด้านวัฒนธรรม** เช่น การอนุรักษ์เพื่อ

อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมโบราณ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พุทธสถานโบโรพุทโธ ในอินโดนีเซีย กาฐมาณฑุในเนปาล สามเหลี่ยมทางวัฒนธรรมในศรีลังกา **ด้านการสื่อสารและการส่งเสริมบริการความรู้** ยูเนสโกสนับสนุนการพัฒนาหนังสือ การพัฒนาห้องสมุดและสถาบันบริการสารนิเทศอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วโลกได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร วิชาการต่างๆ ที่มีการเผยแพร่ ในรูปสิ่งพิมพ์ สื่อทัศนวัสดุ วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ทุกประเภท เพื่อให้ทุกคนในโลกสามารถเข้าถึง รับรู้ และเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร วิชาการต่างๆ ไม่ว่าจะผลิตขึ้น ณ ที่ใดในโลก

ธรรมนูญยูเนสโกบังคับไว้ว่า “**สันติภาพที่เกิดจากการตกลงทางการเมือง ทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ แท้จริงและยืนนาน จากประเทศชาติต่าง ๆ ในโลก สันติภาพจะต้องวางรากฐานอยู่บนความร่วมมือทางภูมิปัญญา และจิตสำนึกของมนุษยชาติ**” ดังนั้น องค์การยูเนสโกจึงมุ่งเน้นการส่งเสริมสันติภาพ ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือของนานาชาติ ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อให้ทั่วโลกเคารพในความยุติธรรม กฎหมาย สิทธิ และเสรีภาพ ที่มนุษย์พึงมี โดยไม่ถือเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา ตาม กฎบัตรสหประชาชาติ ยูเนสโกมีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกทั้งหมด ๑๙๕ ประเทศ

ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาทางการ แต่ในระหว่างการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโกและการประชุมคณะกรรมการบริหารของยูเนสโก จะใช้ภาษาที่เกี่ยวข้อง ๖ ภาษา คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย อาหรับ สเปน และจีน

การประชุมสมัยสามัญจัดให้มีขึ้นทุก ๆ ๒ ปี คณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม จำนวน ๕๘ คน โดยเลือกจากผู้แทนของประเทศสมาชิก กรรมการจะอยู่ในวาระคราวละ ๔ ปี และจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการใหม่ครั้งหนึ่งทุก ๒ ปี ผู้อำนวยการใหญ่ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สูงสุดขององค์การ จะอยู่ในวาระคราวละ ๖ ปี ผู้อำนวยการใหญ่คนปัจจุบันคือ นางอิรีนา โบโกวา

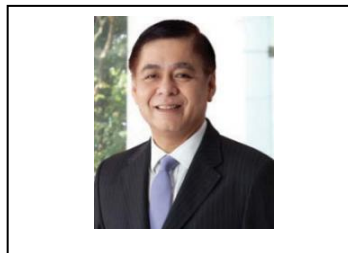

นางอิรีนา โบโกวา (ผู้อำนวยการใหญ่ยูเนสโก)

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การยูเนสโกเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๙๒ นับเป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ ๔๙ และคณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้ง คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (National Commission for UNESCO) เพื่อให้เป็นไปตามกฎบัตรของยูเนสโก โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธาน และรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฝ่ายการต่างประเทศ) เป็นเลขาธิการ

วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๙๒ มีการจัดตั้ง **สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ** ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานประสานงานแห่งชาติกับยูเนสโก ใน ๖ ด้านได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรม การสื่อสารและสารสนเทศ ด้านสุดท้ายเป็นหัวข้อพิเศษ ในทางปฏิบัติมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่าย ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงาน เฉพาะด้านตามภารกิจและความชำนาญ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ มีการจัดตั้ง **สำนักงานคณะผู้แทนถาวรไทย** ประจำ ณ สำนักงานใหญ่องค์การยูเนสโก กรุงปารีส โดยมีเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส เป็นผู้แทนถาวรไทยประจำยูเนสโก (ปัจจุบัน คือ นาย สืทศศักดิ์ พวงเกตุแก้ว) และกระทรวงศึกษาธิการจัดส่งนักวิชาการศึกษาไปประจำที่สำนักงานเพื่อทำหน้าที่รองผู้แทนถาวรไทยประจำยูเนสโก

นาย สืทศศักดิ์ พวงเกตุแก้ว

เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ผู้แทนถาวรไทยประจำยูเนสโก (๒๕๕๙- ปัจจุบัน)

ในการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่จัดขึ้น ณ กรุงปารีสในระหว่างวันที่ ๑๗ ตุลาคม - ๒๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๗๔ มีข้อเสนอเกี่ยวกับสถานะของนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ นำเข้าพิจารณาในวาระที่ ๑๗ และตัดสินใจว่า ข้อเสนอเหล่านี้ควรจัดทำในรูปแบบของคำแนะนำแก่ประเทศสมาชิก จึงมีการกำหนดบทบัญญัติและข้อเสนอว่าด้วยสถานะของนักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ ในวาระที่ ๑๘ และเป็นส่วนหนึ่งนโยบายของสหประชาชาติตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิกต้องนำมาปรับใช้เป็นกฎหมายภายใน และต้องรายงานผลการดำเนินงาน ของตนในการประชุมสมัชชาสามัญ รายละเอียดข้อเสนอว่าด้วยสถานะของนักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ผู้เขียนจะนำมาเรียบเรียงเล่าในโอกาสต่อไป

แหล่งข้อมูล

๑. <http://www.unesco.org/new/en/unesco/about-us/who-we-are/introducing-unesco/>
๒. <https://sites.google.com/site/worldorganization/yu-nes-ko>
๓. <http://www.unesco.org/eri/cp/cp-nav.asp?country=TH&language=E>
๔. http://www.bic.moe.go.th/newth/index.php?option=com_k๒&view=itemlist&layout=category&task=category&id=๑๘๓&Itemid=๓๐๖